

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Ingå bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA. Material som publiceras i Merdeka & ÖsttimorInformation kan också publiceras i <http://www.globalarkivet.se>.

Överraskande möte



Runt bordet från vänster: Hendrik Amahorseja (Östtimorkommittén), Joaquim da Costa Freitas, Emanuel Antonio De Araujo Braz, Maria Zevonia Fernandes Vieira, Rosa Jose Martins, Gabriel Jonsson (Östtimorkommitténs ordförande), Fernando Antonio da Costa, Eva Atterlöf Frisell (Sida), Thomas Johansson (Östtimorkommittén)

När Östtimorkommittén höll medlemsmöte den 31 oktober 2012 blev det ett överraskande möte med fem östtimoreser! De fem deltog i en treveckors kurs hos Sida, Advanced International Training Programme: Human Rights, Peace and Security. Eva Atterlöf Frisell från Sida, som skulle tala om Sveriges stöd till Östtimor, hade med kort varsel tagit med dem till mötet. Efter att Eva hade berättat om kursen, som i år har fokus på demokrati och mänskliga rättigheter, presenterade

deltagarna sig själva. Deltagarna arbetar alla i huvudstaden Dili:

- Fernando Antonio da Costa är politisk rådgivare åt ungdoms- och idrottsministeriet som bidrar till att idrottslag byggs upp och att verksamheten finansieras.

Fortsättning på sidan 6

Fortsättning från sidan 1

- Rosa Jose Martins arbetar för en lokal organisation som utbildar ungdomar om bl.a. mänskliga rättigheter, ungdomars rättigheter och konfliktlösning.
- Maria Zevonia Fernandes Vieira kommer från Search for Common Ground, där hon arbetar med multimediafrågor. En fråga för organisationen är hur man ska främja fredsskapande bland unga och därför ordnar man ungdomsfora och mediaträning.
- Emanuel Antonio De Araujo Braz är journalist på nättidningen *The Dili Weekly* som ges ut både på tetum och engelska. Tidningen började ges ut 2007 för att minska informationsgapet mellan utlänningar och timoreser: avsikten är att båda grupperna ska ha tillgång till samma information. Tidningen, som har 15 anställda, skriver både om politik och utvecklingsfrågor men rapporterar bara om Östtimor.
- Joaquim da Costa Freitas arbetar i premiärminister Xanana Gusmãos kansli med finansiering av civilsamhällets verksamhet. Målet är att civilsamhället ska bli en jämlik partner med regeringen.

Solidaritet

Efter att deltagarna hade uttryckt sin överraskning över och tacksamhet för Östtimorkommitténs arbete berättade de deltagande styrelsemedlemmarna kort om kommitténs verksamhet sedan 1975 och andra former av arbete för att stödja landet.

Det finns nu ett femtiotal solidaritetsorganisationer i Australien med vänorter i Östtimor.

Ett museum om motståndet mot den indonesiska ockupationen (1975-1999) öppnades för några månader sedan. Det samlar också in material från solidaritetsarbetet.

Språkfrågan

Frågan om officiellt språk har alltsedan ockupationen avslutades diskuterats livligt. Vi har flera gånger skrivit om den i Merdeka & ÖsttimorInformation. Alla fem besökare talar både tetum, det ena och inhemska officiella språket - ett lingua franca, och Bahasa Indonesia samt ett lokalt språk. De tre äldre talar också portugisiska, det andra officiella språket. Dessutom talade alla fem engelska mer eller mindre bra. De sade att de var ganska representativa, de flesta timoreser talar tre eller flera språk - ett lokalt språk, tetum och något till som indonesiska, engelska eller portugisiska. När det gäller det senare så kan de äldre, som utbildades före den indonesiska invasionen, det, men också de riktigt unga som går i skolan nu.

Det är ett krav att lära sig portugisiska för att få undervisa. Landets läroplan är skriven på portugisiska och undervisningen i skolorna sker till stor del på portugisiska. Både Portugal och Brasilien ger stöd till detta. Men i många skolor börjar man undervisningen på det lokala språket. Dock försvåras det av brist på under-

visningsmaterial.

Alla lagar är skrivna på portugisiska.

Tetum består till stor del av portugisiska låneord.

Indonesiska, Bahasa Indonesia, influerar fortfarande Östtimor, bland annat genom att många ser på indonesisk TV.

Statsbyggnad

Institutioner och samhällsfunktioner håller alltjämt på att byggas upp i Östtimor, där parlamentsval hölls nyligen. Xanana kvarstår som premiärminister men det är många nya ministrar i regeringen. Från och med 2013 planeras beslutsfattandet börja decentraliseras från Dili till andra landsdelar.

Infrastruktur

Eltillgången har förbättrats i Dili men den varierar mellan olika områden och elavbrott är fortfarande vanliga. Elförsörjningen är bättre i Baucau, där man har el dygnet runt. Samma sak gäller även i Lospalos. Telekommunikationerna, som sköts av monopolföretaget Timor Telecom, är bristfälliga. Internet kostar tvåtusen dollar per månad i ett land där många lever på en dollar per dag. Många unga människor vill ha tillgång till internet. De använder mobilt bredband för en dollar i timmen.

Staten och biståndsorganisationer driver många infrastrukturprojekt, som är de enda egentliga arbets-tillfällena utöver dem i offentlig tjänst.

Oljeinkomsterna har i hög grad placerats i en säker oljefond. Samtidigt går landet enligt president Taur Matan Ruak miste om 40 miljoner dollar årligen genom att fisket runt kusterna bedrivs av andra länder. Den infrastruktur som behövs för att bedriva fiske annat än till husbehov saknas nämligen.

Utbildning

Det finns privata skolor som drivs av den katolska kyrkan och de håller en högre kvalitet än den övriga undervisningen. Därför behövs bättre offentliga skolor. Nu studerar 6.000 studenter i Indonesien och 700 studerar medicin på Kuba. Eftersom många östtimoreser kan indonesiska är det lättare för människor att studera i Indonesien än i Australien eller Portugal. Det är också billigare.

Studenter som studerar utomlands återvänder hem tack vare sina starka familjeband.

Ekonomi

Många människor arbetar utomlands, till exempel i Portugal och Irland. Sydkorea erbjuder nu också timoreser att komma och arbeta.

Infrastrukturprojekten har bidragit till att sänka ungdomsarbetslösheten, som dock ändå uppgår till 43%. Landets befolkning är ung: nästan 60% är under 15 år.

Östtimor är starkt beroende av Indonesien ekonomiskt då den inhemska produktionen är synnerligen begränsad. En av deltagarna sade att det är därför som José Ramos-Horta, vilken alltid har varit pragmatisk, nu är så positivt inställd till Indonesien, medan han under den indonesiska ockupationen uttalade sig emot en försoning med Indonesien.

Det geopolitiska läget och de ekonomiska banden med Indonesien gör att också att regeringen vill upp-

rätthålla goda relationer med Indonesien. Därför och för att möjligheterna till framgång inom FN-systemet är begränsade arbetar regeringen inte, trots att det finns ideella organisation som verkar för det och många krav på en sådan, för att upprätta en internationell domstol för att ställa de ansvariga för våldsvågen 1999 inför rätta.

Gabriel Jonsson, Tommy Pollák